

Våren möts för välsignad skörd

Våra förfäder hade en kontakt med naturen, som gav dem en inblick i dess förborgade liv, som vi har svårt att föreställa oss. Om man var synsk kunde man se näcken sitta i skvaltkvarnens vattenhjul eller i forsen och spela på sin fela. Och om den som skulle mala slumrade till under den långa väntan och kvarnens enformiga mullrande kunde han väckas av ett tillrop: ”Upp med dej nu, kvarnen mal tomt!” och skymta något av skogens hemliga väsen i dörrspringan, någon som ville skydda honom för misslyckad malning och kvarnen för varmgång. Det var också viktigt att kolaren höll sig väl med ”makterna” så att de hjälpte honom att vakta milan, så att den inte ”slog” och brann upp och kostsamt material och dyrbar arbetstid förstördes.

För dem som bodde på en ö som Sollerön, omfamnad av Siljan på alla sidor, var sjön ett levande väsen, som man var beroende av i ve och väl. Sjön skyddade mot frosten när kringliggande högre belägna trakter fick sin skörd förstörd därav, och den gav god näring även år då torkan slog hårt på andra håll. På våren, när livskrafterna vaknade och livssafterna strömmade till skulle man utbedja sig sjöns gunst. Då kom isen välvande i stora massor långt upp på land, ofta från norr men även från öster och sydväst. Och där isen hade vället in, där fick man oftast god skörd. Därför gällde det att möta isen med den vördnad och ärobevisning en sådan naturmakt anstod för att man skulle få erfara dess ynnest. Om nordan ven på våren, som den ofta gjorde, då hopades isen på stranden vid Norby på öns nordsida. Då var det Mås Mejt som tjänstgjorde som prästinna. Hon klädde sig i en prydlig dräkt, dock icke kyrkdräkten, ej heller den ljusa skördedräkt, som användes vid gemensamhetsslåttern vid Rannmyren, men en snygg arbetsdräkt.

Sedan tog hon ett dricksstop och fyllde det med skummande hembryggt dricka. Så gick hon med stopet i hand mot de stormande isvallarna. Hon neg och bugade, eftersom hon mötte en stor och mäktig herre och stänkte samtidigt av drickat på de invältrande ismassorna. Då skulle de förhoppningsvis välsigna årets skörd, så att malt att brygga dricka av och att användas till bröd inte skulle saknas när skördarna bärgats under hösten.

När vinden och isen kom från sydväst var det Olans Margit i Kulåra, som fick tjänstgöra som prästinna och utföra hälsningsriten. Hon har själv berättat för mig om hur hon utskänkte dricka ur sitt fyllda stop under högtidliga nigningar och bugningar. Och det tycks ha hjälpt, för oftast fick man goda skördar på den delen av ön.

Men vinden kom också ibland från öster, från regnvädershållet. Hur gjorde man där? frågade jag Brav Johanna. Jo, där var det ett näs, Grötnäs, som tog emot de indrivande ismassorna. Då tog en kvinna ett stort fat och fyllde det med gröt. Sedan kastade hon klickar av gröten på isen, då skulle inte grötmjölet fattas i mjölskäppan det året heller.

Maria Hammar-Nilsson som kom från Ullvi i Leksand, har berättat efter sin far att när ismassorna vällde upp ur älven, som här utvidgats till en sjö, sade man: "Nu far apprillo!" och av isens utseende och läge kunde man förutspå det kommande årets skörd. Men någon tradition om hur man skulle hålla sig väl med årsväxtens makter är inte bevarad.

Även från det mycket gamla fäbodstället Seelen har jag hört berättas, att när

man kom dit på försommaren, så gick man upp till "Botstenen", en ritualsten i N Seelen och där stänkte man mjölk på stenen för att boskapen skulle hålla sig friska och ge god och riklig mjölk i byttorna under vistelsen i fåboden.

Nu är människans förbindelse med naturkrafterna ej längre så god som den har varit. Den är förstörd av maskiner, teknik och konstgjorda tillsatser av många olika slag. Men har man ännu kvar någon känsla för naturens väsen, så kan man än ur dess dolda krafter hämta styrka och mening i tillvaron så som våra förfäder en gång gjort, även om vi inte dyrkar dem med samma riter som de en gång gjorde.

Lilly Sterner